

Telo se ziblje mi v orbiti Zemlje,
v brezčasju plava;
od spodaj gor me zre uhljata glava,
in ko tako nekje nad vsem potujeva,
se mi zazdi, da sivček se smehlja,
češ: bolje to, kot da modrujeva ...
V dremoti mu odgovorim:

»I-a, i-a!«

PRIZNANJE

Kalist Fontanot

Začelo se je pravzaprav v pomladnih dneh leta 1945. Bil sem tiste dni resnično vesel. Stoletja surovega izkoriščanja so minula in se iztekla v temo črne predzgodovine in vsi, skoraj vsi smo se radostno zavili v plenice resnične človeške zgodovinskosti. Lahko smo dejali, začelo se je. Nekaj namreč. Nato sem nekaj let manifestiral in moje srce je gorelo in izgorevalo v himničnih vznesenostih in vzklikanju novi zarji človeškega rodu. Junakom boja so sledili junaki dela. Ob tej družbeni metafori pa sem takoj, ko se je pojavila, zavzel načelno stališče, ki mi je ukazalo mirovati in počivati. Kajti moja tedanja zavest mi je posredovala spoznanje, da med vojno nisem ničesar porušil in potemtakem po njenem koncu nisem imel česa obnavljati. In zakaj neki bi obnavljal tisto, česar nisem porušil? Ob vsem tem pa vam moram zaupati še to, da se bil med vojno uresničenje strahu in ne boja. Zato pa tudi nisem mogel postati kar čez noč junak dela, četudi je časopisje to krepost vsak dan od mene zahtevalo. Filozofsko bi se to reklo, da nisem zmožni ne znal prerasti iz biti-po-sebi v bit-za-druge. A z junaštvi vendarle ne smemo kar tako razmetavati, saj rezultati hrabrosti nikakor niso enakovredni športnim dosežkom, čeprav za ene in za druge rezultate po vsem svetu dajejo brezštevne kolajne: mrtvim junakom in upehanim športnikom.

In ker se iz objektivnih razlogov nisem mogel udeležiti obnove, mi ni preostalo drugega, to mi morate priznati, da sem kar naprej manifestiral in spodbujal svoje bližnje k heroičnim delovnim naporom. To pa ni bilo težko, zakaj vsakodnevnih, celo vsakournih pobud za manifestacije nekaj let nikakor ni zmanjkalo. Saj se spominjate, manifestirali smo za mir, za kaznovanje vojnih zločincev, za Sovjetsko zvezo in proti Stalinu, za agrarno reformo, za nabiranje bukovega žira, za Trst, proti

koloradskemu hrošču, za dedka Mraza, za razvoj poljedelstva, za šolsko reformo in tako dalje. Tedaj še nismo bili plačani po učinku, pravzaprav po neučinku dela in je bilo zatorej popolnoma vseeno, ali je človek prebival in bival na delovnem mestu. In manifestiranje nikakor ni vplivalo na obliko, kaj šele na vsebino plače. Če sem odkrit, vam moram priznati, da sem se le malo ali pa skoraj nič menil za vsebino posameznih manifestacij. Po tankovestnem razmišljanju sem namreč spoznal, da si nisem jaz izmislil miru, bukovega žira, Stalina, Trsta itd. Zato sem manifestiral, bi dejal, zgolj vnanje, telesno, z grlom pravzaprav. Začelo in potekalo pa je to delo vendarle po vedno enakem principu. Najprej sem prebiral vabilo na manifestacijo, nato sem zapustil delovni prostor, pa odšel na ulico in začel vzklikati. Strinjali se boste z menoj, da na delovnem mestu nisem mogel kdo ve kaj prida manifestirati, kajti ropot strojev je sproti ukinjal vsakršno razumljivost govornega dela manifestacije. In tako bi lahko kdo vpil »gor z njim« namesto »dol z njim«. Kar se tiče besedice »z njim«, »z njo« je treba ugotoviti, da med nami ni načelnih nesporazumov, bolj se ločimo v uporabi besed »gor« oziroma »dol«. In človek mora vendarle težiti k navzočnosti svoje biti, ki se uresničuje predvsem v manifestacijah.

Povedal sem vam že, da mi je bila vsebina posameznih manifestacij kaj malo mar. Zato pa me je neprestano zanimalo število, zlasti pa vrstni red posameznih manifestacij. Vedno me je hudo prizadela novica, da poteka več manifestacij ob istem času, a na različnih krajih. Teden, ki je minil brez vzklikanja, se mi je zdel brezidejen in prazen kot desni oportunistem. Počutil sem se kot duša v predpeklju, ki nima tamkaj ničesar početi, saj niti ne trpi niti se ne veseli. Eksistira kratko in malo zaradi svoje neumrljive eksistence, zaradi ničā, ki se je zničil v ne-bit-samo. To pa me je mučilo in vznemirjalo. Zato sem kot ljubi ljubico čakal, kdaj bodo spet na cesto prikorakali sprevodi, kdaj bom spet zagledal transparente, kdaj bom spet zaslišal nerazumljive vzklike in parole, kdaj se bom spet poslovil od predpekla svojega ničā.

Spominjam se, da so se številni moji kolegi zatekli potem, ko se je polegel nekaj let trajajoči val manifestacij, v skrivnostno okrilje dolge vrste sestankov in sej, s katerimi so poizkušali nadomestiti brezupno praznino, ki jo je povzročil upad zborovanj na ulicah in trgih. In tako so — prepričan sem — nastali sestanki, ki je bil njih edini namen polnjenje praznine, velike, strašne in hladne praznine. Vendarle pa sem se kljub tej zunanji mikavnosti sestankov izogibal, ker se mi je zdelo, da me lahko obremenijo z delom. Da, z delom, zakaj tega nisem nikoli ljubil, ker sem v njem videl manifestacijo žalostne preteklosti, v kateri so izkoriščali človeka po človeku, ali kakor se že temu pravi. Oprostite

mi, v terminologiji novega življenja nisem prav trden, čeprav pogosto uporabljam nove definicije ne glede na to, ali poznam ali pa ne poznam pomena posameznih besed. V semantiki sem namreč načelno šibak. Vem le to, da ne pustim nikomur, niti sebi izkoriščati svojega telesa in duha. Res je sicer, da nisem nikoli nič vedel in znal, toda védenje o lastnem nevédenju je vendarle v ontološkem pogledu zelo važno in neprecenljivo koristno. Ta fenomen v našem kulturnem in gospodarskem življenju zelo podcenjujemo. Zato mislim, da bi morali dati visoka priznanja, visoke plače in visoke kvalifikacije vsem tistim, ki priznajo lastno nevédenje, obenem pa jih tudi oprostiti nadaljnjega truda in naporov, da bi kakorkoli še delovali.

Ker pa sem malo delal, sem seveda nekoliko slabo živel. A kljub temu, da sem komajda eksistiral in obenem gojil velike želje, nisem začel krasti, ker je navsezadnje tudi kraja delo. Vidite, zdaj odhajam v zasluženi pokoj nekaznovan, čeprav sem v dolgih letih svojega službovanja ustvaril nepregledno vrsto tatvin. Počakajte, nisem se zapletel v protislovja, kmalu vam bo postalo vse kristalno jasno. Naj vam pojasnim. Škodljivi rezultat mojih prisvajanj je bil idealen, neotipljiv in zato tudi juridično neoprijemljiv. Tako nekako. Zgodovina pa nas uči, da venomer kaznujejo tiste, ki delajo in delujejo. Vseeno ali dobro ali pa slabo. Kajti tisto, kar je še danes zvečer dobro, je lahko že jutri zjutraj, ob petih, ko še vsi spimo, recimo, slabo, kakor nam to prišepetava dialektika, ki pravi, da se vse sprti menja in spreminja. Seveda pa nam dialektika razlaga le skrivnosti preteklosti, a nam prav nič ne pove o prihodnosti. Zato se mi zdi — vem, da sem heretik — dialektika kakor top, s katerim merimo naprej, a streljamo nazaj v lastne vrste. Nihče, kdor je premeten, se pravi pameten, se nikakor ne more znajti v tem gozdu nastajanja in ukinjanja, vsesplošnega preseganja samega sebe, vsesplošnega preraščanja in zaraščanja posameznikov. Saj celo Heidegger pravi: »Prihodnost ni pozneje od preteklosti in ta ni prej od sedanjosti. Časovnost se časi kot preteklo sedanja prihodnost.« Razmislite in mi povejte, kako naj se znajdem v teh časovnih kategorijah in komponentah in kako naj se ubranim, da me vijak enega časa ne zgrabi v zmotah drugega, medtem ko mislim, da prebivam v sredini med obema časoma, v nekakšnem srednjem času svoje ujetosti v vseplošno razprodanem in zadolžnem ničju. Moja privatna gnezeologija me uči z neizpodbitno jasnostjo, naj ohranim previdnost in hladno kri. Nikar me ne obtožujte, da sem slab in ničev, svojega mišljenja kljub metodološkim spremembam ne bom spremenil.

Mar naj postanem človek, ki krade, goljufa in poneverja? Kaj mi pomaga ukrasti kakih osem milijonov, če pa moram odsedeti dolgih osem

let? Ni važno vprašanje morale, marveč je važno vprašanje sedenja. Tisto, da pride človek zaradi grdih dejanj na slab glas, je kratka laž moralke oziroma moravke po novem antielovskem pravopisu. Ali vas je že kdaj bolel zob zato, ker ste prišli na slab glas? Nikoli. Zato pa bodite tiho o »moravi« in priznajte, da bi kradli tudi vi, ko ne bi bilo treba zategadelj sedeti. Pa ne doma z ženo ali v motelu z ljubico, da se razumemo.

Vidite, ko je zmanjkalo manifestacij in so s tem odpadli vsi objektivni razlogi za mrtvenje delovnega mesta, sem z grozo spoznal, da bom moral začeti z delom. To pa se mi je uprlo. Sestankovati z družbo in z ljubicami pa nisem hotel. Zato sem začel z odkritim polaščanjem. Pravite, kako to, ko pa sem malo prej izrazil svoj prezir do tatvin in kraje. Že deset let, morda celo več, vsekakor pa od tedaj, ko nisem več mogel begati po ulicah in nisem imel več česa vzklikati, ustvarjam polaščevanje, in to sistematično vsak dan in vsako uro. Vprašujete me, kam spravljam s polaščevanjem pridobljene stvari? Pojasniti vam moram, da imam skrivališče, ki ga ne bo odkril noben detektivski organizem tega sveta, tudi v taki državi ne, kjer so pri detektivih vsi, razen enega samega državljana, na katerega pazijo, da si ne bi poškodoval moralnega zdravja in kreposti. In ob pogledu na moje, s polaščevanjem pridobljene stvari se ne bo opajal noben državni ali javni ali komunalni tožilec. Ne. Ne, prijatelji moji, oziroma tovarišija, ali karkoli ste že: razprave ne bo, Bistvo mojega polaščevanja je v tem, da nikoli ne vodi v sodno obravnavo. Pravijo, da se mora človek učiti na lastnih napakah. Vendar se mi pa ne zdi ta nauk preveč pameten, ker je ceneje in koristneje, če se učimo iz napak drugih. To velja zlasti za države, ker tako lahko prihranijo velikanska finančna sredstva in jih namesto za odpravljanje lastnih napak uporabijo za boj proti zobnemu kamnu na primer. Toda zašel sem na polje gospodarskih in sploh abstraktnih ved, toda kljub tej zahoji sem se vedno učil na napakah, saj sem razlaščeval družbeno lastnino prefinjeno, da nisem nikoli postal subjekt kazenskega postopka.

Ne, nisem hodil v družbeni gozd in si prisvajal komunalno suhljad, pa tudi lovec nisem. Nič takega ali podobnega. Vem, vem, zdaj bi že radi vedeli, kaj sem pravzaprav počel. Nič, pravzaprav. Toda to še ni greh, menite. Po mojem pa je, zakaj jaz sem sistematično razvrednotil vsako uro, za katero sem bil plačan, medtem ko protivrednosti nisem nikoli ustvaril in še pri delitvi dobička sem bil udeleženi. In zdaj bi radi vedeli, kako se to dela. Pravim vam, pojdite v ta ali oni urad ali pa delavnico in kaj lahko boste spoznali moje brate in sestre. Ni nas tako malo. *In pri tem ne pozabite, da tudi iz velikega lahko raste malo...*